

ISTRAŽIVANJE O ZDRAVLJU, STARENJU I UMIROVLJENJU U EUROPI

Odabrani
rezultati
studije *SHARE*

Europska unija
"Zajedno do fondova EU"

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDovi

UČINKOVITI
LJUDSKI
POTENCIJALI

UVODNA RIJEČ

Poštovana sudionice/sudioniče studije *SHARE*!

Hvala Vam što sudjelovanjem pridonosite boljem razumijevanju demografskog starenja u Europi i Hrvatskoj. Bez Vaše pomoći istraživanje *SHARE* ne bi bilo moguće i ne bismo mogli odgovoriti na pitanja o životu naraštaja starijeg od pedeset godina (50+) u Hrvatskoj. Vi predstavljate barem pet stotina osoba u ovoj zemlji sličnih sebi, zato nam je iznimno važno da redovito, svake dvije godine, sudjelujete u istraživanju. Jedan ste od 2500 sudionika šestog i sedmog vala studije *SHARE* u Hrvatskoj.

Ove se godine *SHARE* u Hrvatskoj provodi treći put. Glavne su teme tog istraživanja kognitivne funkcije osoba starijih od pedeset godina, primjerice pamćenje i razmišljanje, te načini na koje provode vrijeme: koliko rade, kojim se hobijima bave, kako se odmaraju itd.

Kako bismo Vas informirali o rezultatima istraživanja, donosimo Vam odabrane rezultate iz šestog vala studije *SHARE*. U svaki od njih utkan je i dio Vašega života. Nadamo se da ćete se prisjetiti nekih pitanja iz upitnika. Uskoro ćemo Vam poslati i analize koje se temelje na rezultatima sedmog vala studije.

Valja naglasiti da nam je jako stalo do zaštite Vaših osobnih podataka. Vaši podatci i životne priče koje ste podijelili s nama ni u kojem se trenutku neće povezati s Vašim imenom i adresom. Oni nam služe isključivo za slanje pisama, a analize koje se objavljuju grupirane su za sve osobe koje su sudjelovale u istraživanju, primjerice u obliku prosjeka ili postotaka.

U ime istraživačkog tima najljepše Vas pozdravljam!

doc. dr. sc. Šime Smolić

voditelj projekta *SHARE* Hrvatska

1

UVOD

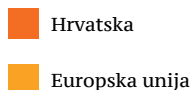
Demografsko starenje jedan je od najvećih društvenih i ekonomskih izazova za europska društva, a posebno za hrvatsko.

Popis stanovništva iz 2011. pokazao je da Hrvatska ima u prosjeku vrlo staru populaciju i da je među **10 demografski najstarijih zemalja na svijetu**.

Prema procjenama za početak 2018., **hrvatsko stanovništvo u prosjeku je staro 43 godine** (muškarci 41 godinu odnosno žene 45 godina, ponajprije zato što žene u prosjeku žive dulje, a muškaraca je više u mlađim dobnim skupinama).

Životni vijek hrvatskoga stanovništva produljuje se jer sve više ljudi živi dulje od prijašnjih naraštaja. Unatoč tome **očekivano je trajanje života u Hrvatskoj 2017. bilo otprilike tri godine kraće od prosjeka zemalja Europske unije (78 prema 80,9 godina)**, a u odnosu na zemlje s najduljim životnim vijekom i do šest godina (npr. Švicarska 83,7), što je velika **razlika u odnosu na navedene prosječne veličine**.

Očekivano trajanje života u Hrvatskoj i EU u 2017. godini

U 2018. najviše stanovništva u dobi od 65 i više godina u odnosu na ukupno stanovništvo bilo je u Ličko-senjskoj županiji (24,7%), a najmanje u Međimurskoj županiji (17,6%).

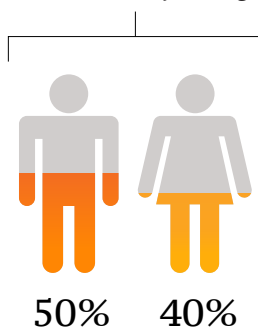
Muškarci u dobi od 50 godina mogu očekivati da polovinu preostalih godina života prožive u dobrome zdravstvenom stanju. Žene iste dobi očekuje otprilike 40 posto vremena provedenog u dobrome zdravstvenom stanju do kraja života. Oni u dobi od 65 godina malo više od četvrtine (žene) odnosno trećine (muškarci) preostalih godina života proživjet će u dobrome zdravstvenom stanju.

Oko 2030. u Hrvatskoj će, ako se nastave dosadašnji negativni trendovi, broj stanovnika pasti ispod četiri milijuna, a broj starijih (65+) dosegnut će milijun (povećanje od oko 250.000 ljudi u odnosu na danas). U milijun starijih u stanovništvu, onih od 65+, "najstarijih starih" (80+) bit će više od 250.000.

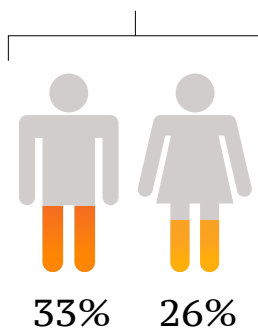
U nastavku brošure prikazat ćemo odabrane analize na temelju podataka iz intervjua koji su prikupljeni 2015., u šestom valu studije SHARE.

Koliko će vremena živjeti u dobrome zdravstvenom stanju?

Muškarci i žene stariji od 50 godina

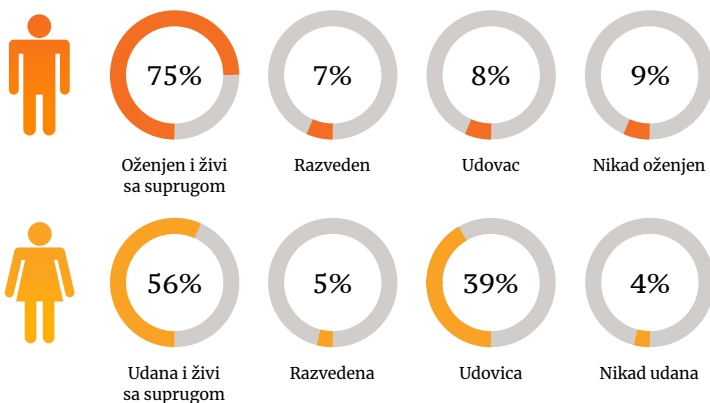
Muškarci i žene stariji od 65 godina

SOCIO-DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 50 GODINA

Od stotinu osoba starijih od 50 godina 62 su u braku i žive sa suprugom, a svaka četvrta je udovac/udovica. Oko šest posto stanovništva starijeg od 50 godina nikad nije sklopilo brak (više muškarci nego žene). Da muškarci žive kraće od žena, pokazuje i podatak da je među starijima od 50 godina samo svaki 12 muškarac udovac, a dvije su od pet žena udovice.

Bračni status osoba starijih od 50 godina

Samački život u starijoj dobi znatno je češći među ženama (svaka treća žena živi sama) nego muškarcima (samo svaki deseti živi sâm). Postotak osoba koje žive same najviši je u najstarijim dobnim skupinama (oko 40% stanovnika Hrvatske starijih od 75 godina živi samo). Pri tome samo živi gotovo pola žena u najstarijim dobnim skupinama.

Otprilike svaki četvrti (23%) pojedinac u Hrvatskoj stariji od 50 godina živi sâm.

23%

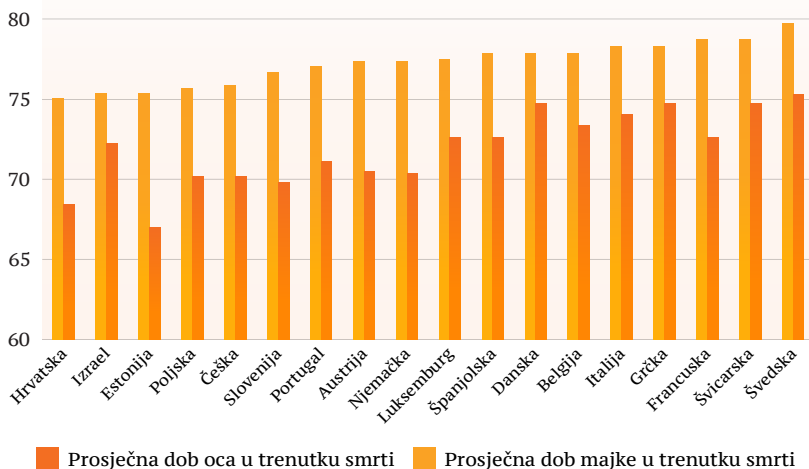
U Hrvatskoj osobe starije od 50 godina u prosjeku imaju malo manje od dvoje žive djece. Najmanje ih u prosjeku imaju Talijani, a najviše Izraelci.

Prosječan broj žive djece osoba starijih od 50 godina

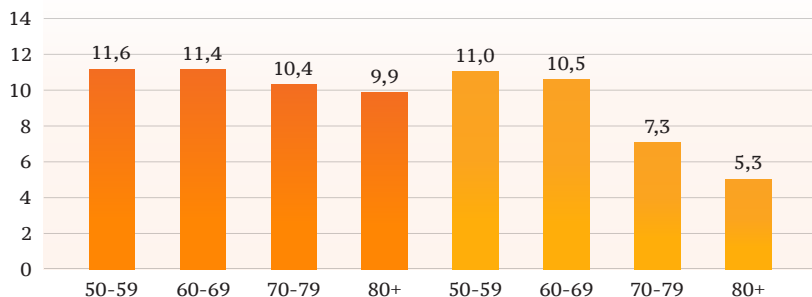
U Hrvatskoj svaka peta osoba starija od 50 godina ima majku koja je još živa, a tek svaka četrnaesta ima živog oca. Očevi osoba starijih od 50 godina u prosjeku žive kraće od njihovih majki - u trenutku smrti očevi su imali oko 69 godina, a majke oko 75.

Prosječna dob majke i oca u trenutku smrti

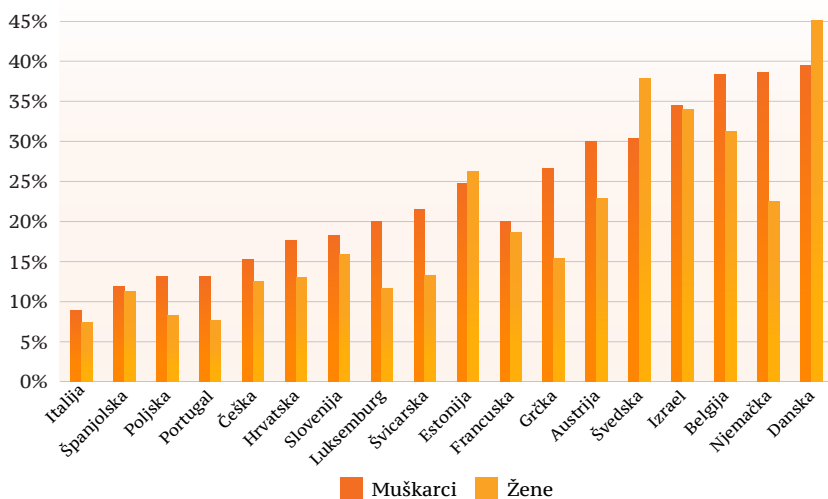
Muškarci u Hrvatskoj stariji od 50 godina u prosjeku su se školovali dulje od žena iste dobi; razlika iznosi dvije godine. U starijim dobnim skupinama ta je razlika mnogo veća.

Prosječan broj godina obrazovanja muškaraca i žena po dobnim skupinama

Kad je riječ o razlikama u godinama obrazovanja žena i muškaraca, slično je stanje u ostalim europskim zemljama i Izraelu – žene starije od 50 godina u prosjeku imaju manje godina obrazovanja od muškaraca. Jedina je iznimka Švedska. Kad je pak riječ o udjelima žena i muškaraca s višim i visokim (tercijarnim) obrazovanjem, razlike u Europi još su izraženije: u Danskoj i Njemačkoj gotovo 40% muškaraca starijih od 50 godina ima fakultetsku diplomu, a u Švedskoj i Danskoj takvu ih diplomu ima 37% odnosno 45% žena.

Udjeli osoba starijih od 50 godina s tercijarnim obrazovanjem

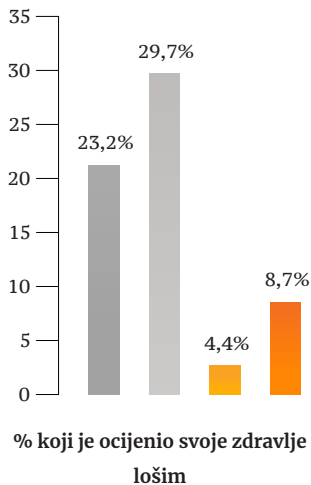
ZDRAVLJE, ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I RIZIČNO PONAŠANJE

Što je pojedinac bolje obrazovan, to je bolje njegovo zdravstveno stanje. U Hrvatskoj samo oko četiri posto žena i devet posto muškaraca starijih od 50 godina sa završenim tercijarnim obrazovanjem ocjenjuje svoje zdravlje lošim. Za razliku od njih svoje zdravlje lošim ocjenjuje gotovo trećina žena i svaki četvrti muškarac bez tercijarnog obrazovanja.

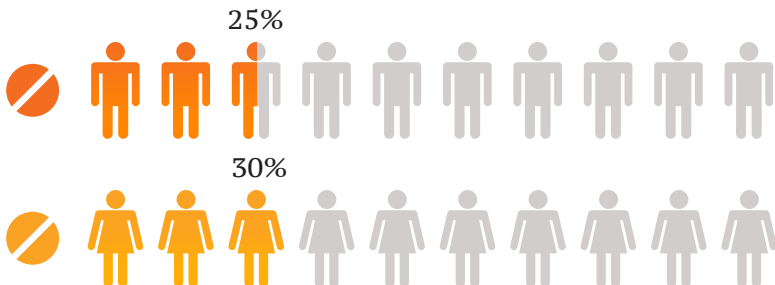
Gotovo **60% žena i 40%** muškaraca u Hrvatskoj starijih od 50 godina svakodnevno muče bolovi. Najmanje problema zbog svakodnevnih bolova imaju Švicarci i Danci; otprilike svaka treća osoba u te dvije zemlje izjavila je da je muče bolovi.

U Hrvatskoj svaki četvrti muškarac i gotovo 30% žena starijih od 50 godina svakodnevno uzima pet različitih lijekova. Najmanji su udjeli takvih osoba u Sloveniji i Švicarskoj (oko 20%), a najveći u Poljskoj i Izraelu (oko 40%).

Samoprocjena zdravlja osoba starijih od 50 godina prema obrazovanju

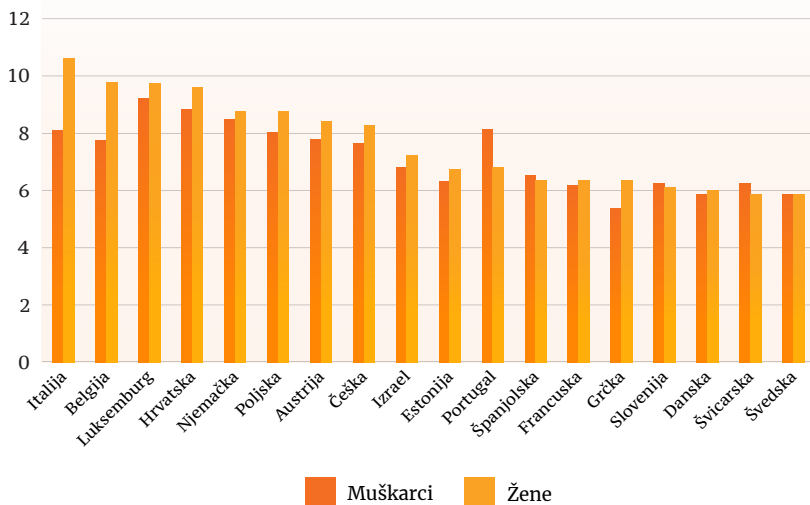

- Muškarci bez višeg i visokog obrazovanja
- Žene bez višeg i visokog obrazovanja
- Žene sa završenim fakultetom
- Muškarci sa završenim fakultetom

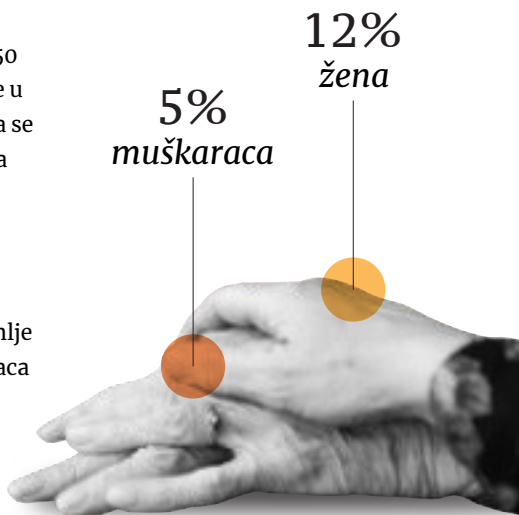
Osobe iz Hrvatske starije od 50 godina posjete liječnika u prosjeku 9,6 (žene) odnosno 8,5 puta (muškarci) na godinu. Najčešće k liječniku idu žene u Italiji, u prosjeku 10,6 puta na godinu, a najrjeđe muškarci u Grčkoj – u prosjeku 5,4 puta na godinu.

Prosječan godišnji broj odlazaka liječniku

U Hrvatskoj se oko pet posto muškaraca i 12% žena starijih od 50 godina osjeća usamljeno. Slično je u Italiji, Grčkoj i Portugalu, u kojima se najmanje jedna od šest žena osjeća usamljeno.

Najmanji je udio osoba koje se osjećaju usamljeno u Danskoj, Švicarskoj i Austriji – u sve tri zemlje manje od pet posto žena i muškaraca starijih od 50 godina osjeća se usamljeno.

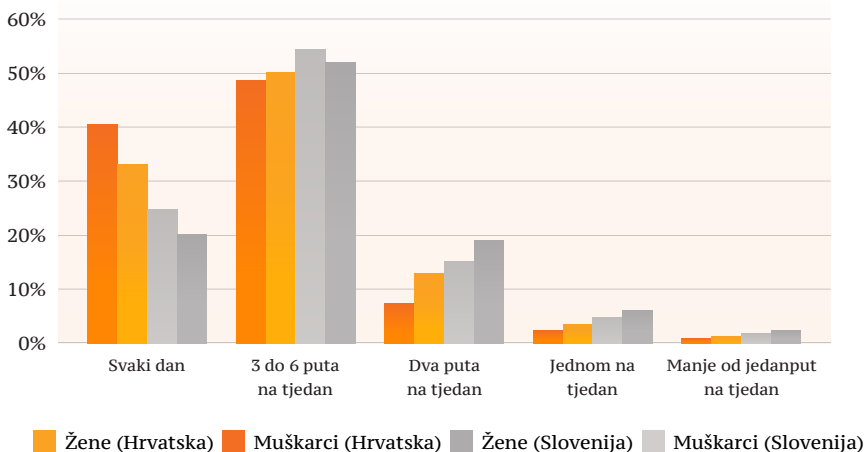
Gotovo 60% osoba u Hrvatskoj starijih od 50 godina svakodnevno je pušilo cigarete, cigare, cigarilose ili lulu najmanje godinu dana.

Kad govorimo o konzumaciji alkoholnih pića u promatranoj populaciji u Hrvatskoj, jedno alkoholno piće na tjedan popije 55% muškaraca i oko 20% žena.

Prehrana je važan dio brige za zdravlje. Jedno od pitanja u upitniku studije SHARE odnosi se na učestalost tjedne konzumacije mesa, ribe i peradi. Na sljedećem grafikonu usporedili smo prehrabene navike osoba starijih od 50 godina u Hrvatskoj i Sloveniji. U Hrvatskoj se češće svakodnevno konzumiraju meso, riba i perad nego u Sloveniji.

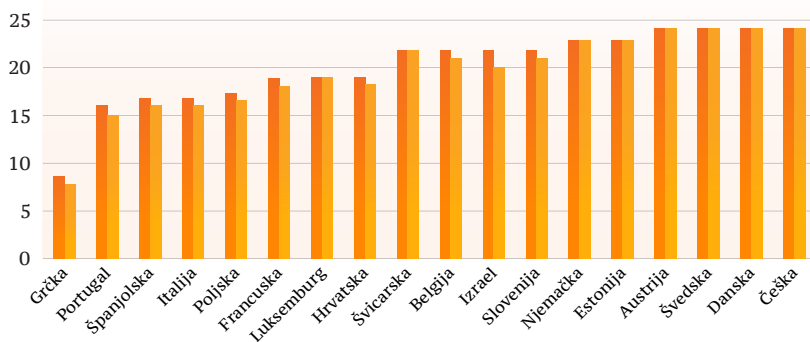
Učestalost konzumacije mesa, ribe i peradi kod osoba starijih od 50 godina

KOGNITIVNI I FIZIČKI TESTOVI

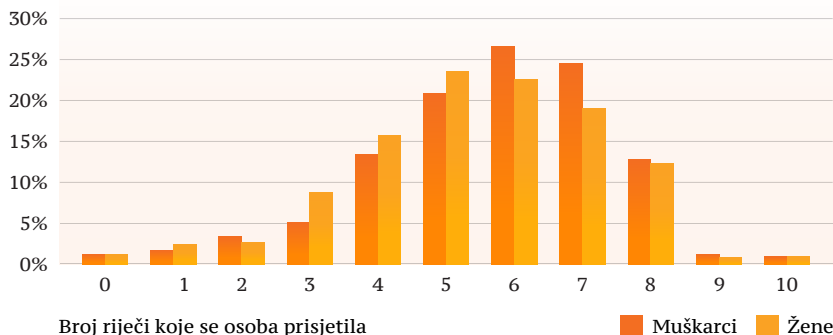
U testu nabiranja žvotinja ispitanici su imali minutu za nabiranje što većeg broja žvotinja. Rezultati tog testa po zemljama prikazani su na grafikonu ispod. Ispitanici iz Hrvatske u prosjeku su nabrojili 19 žvotinja, a ispitanice 18.

Prosječan broj nabrojanih žvotinja po zemljama i spolu

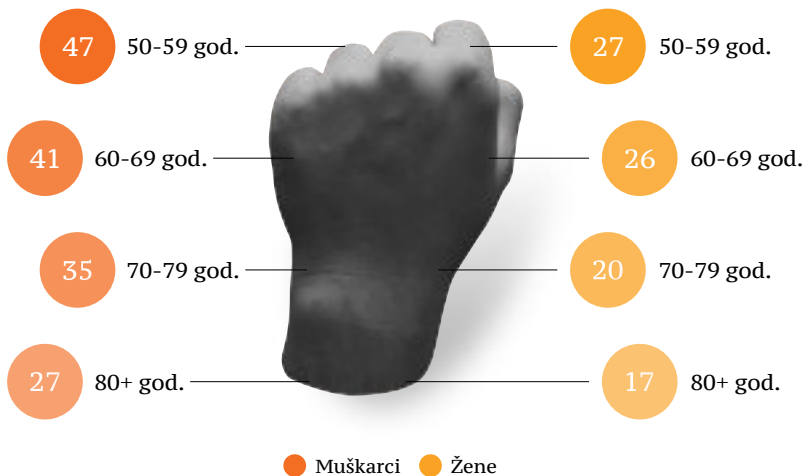
U testu prisjećanja (pamćenja) deset riječi s ekrana u Hrvatskoj su bili uspješniji muškarci, tj. relativno veći udio muškaraca prisjetio se više riječi. Međutim, to možemo pripisati i tomu što su muškarci koji su sudjelovali u testu bili u prosjeku dvije godine mlađi od žena (65 prema 67 godina).

Udjeli žena i muškaraca s obzirom na broj riječi kojih su se prisjetili

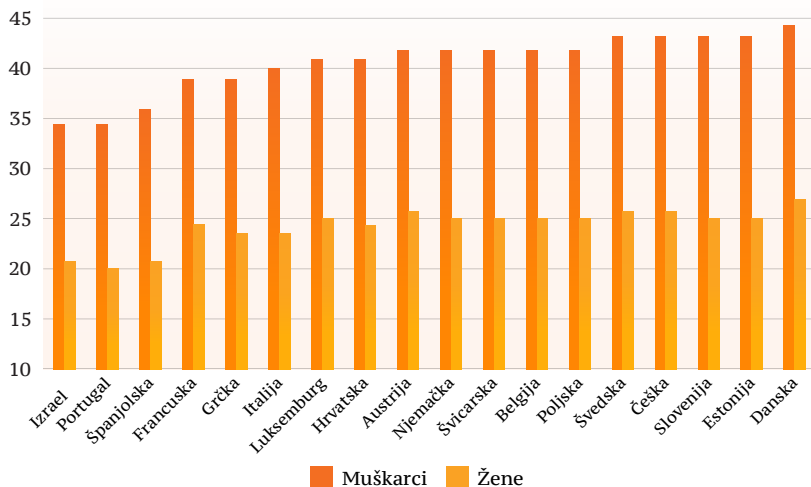

Očekivano, u testu snage stiska šake muškarci su imali bolji rezultat od žena, ali postoje znatne razlike među zemljama. Najjači stisak šake imali su Danci, a najslabiji osobe starije od 50 godina u Izraelu. U analizi ovih podataka treba uzeti u obzir dob osobe (starije postižu slabiji rezultat na testu snage stiska šake).

Prosječan stisak šake u Hrvatskoj

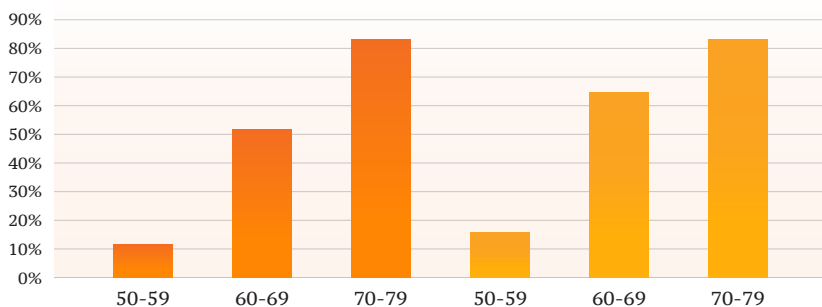
Snaga stiska šake osoba starijih od 50 godina (prvo mjerenje na desnoj ruci)

MIROVINE, ZAPOSLENOST I IMOVINA

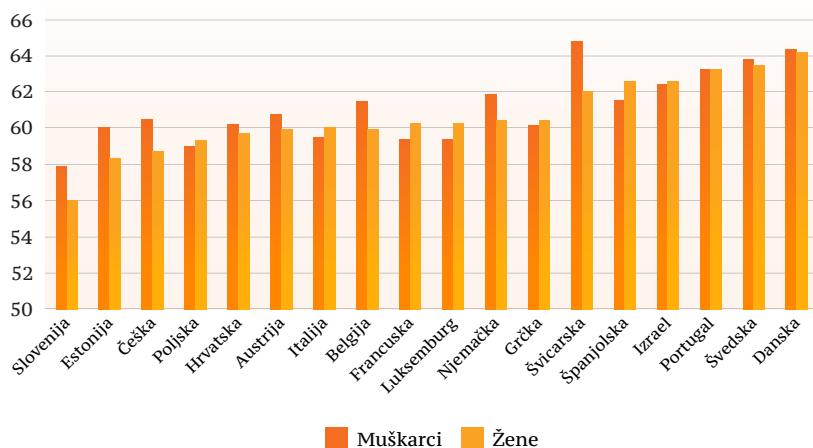
Udio osoba koje primaju mirovine iz javnih izvora u Hrvatskoj povećava se s dobi, pa tako gotovo četiri od pet muškaraca i žena u dobnoj skupini od 70 do 79 godina prima mirovinu. Zanimljivo je da u dobnoj skupini od 50 do 59 godina oko 11% umirovljenih muškaraca i 16% žena u Hrvatskoj prima mirovinu iz javnih izvora.

Udio osoba koji prima mirovinu iz javnih izvora prema dobi i spolu

Prosječna je dob u kojoj se počinje primati mirovina, koja se znatno razlikuje od zakonske dobi za odlazak u mirovinu, u Hrvatskoj bila 58 godina za žene i muškarce.

Prosječna dob u kojoj osobe započinju primati mirovinu

Najdulji radni staž na trenutačnom poslu imaju muškarci u Grčkoj, Španjolskoj, Italiji i Portugalu (oko 27 godina) te žene u Sloveniji, Italiji, Grčkoj i Hrvatskoj (oko 22 godine). Međutim, u zemljama u kojima se poslovi mijenjaju češće duljina staža na trenutačnom poslu je kraća – u Danskoj, Estoniji ili Švicarskoj prosječni staž na trenutačnom poslu za žene iznosi od 14 do 15 godina.

Duljina radnog staža u godinama na trenutačnom poslu

Grčka
Španjolska
Italija
Portugal

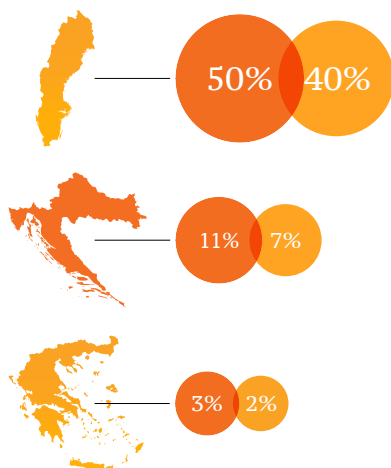

Slovenija
Italija
Grčka
Hrvatska

Danska
Estonija
Švicarska

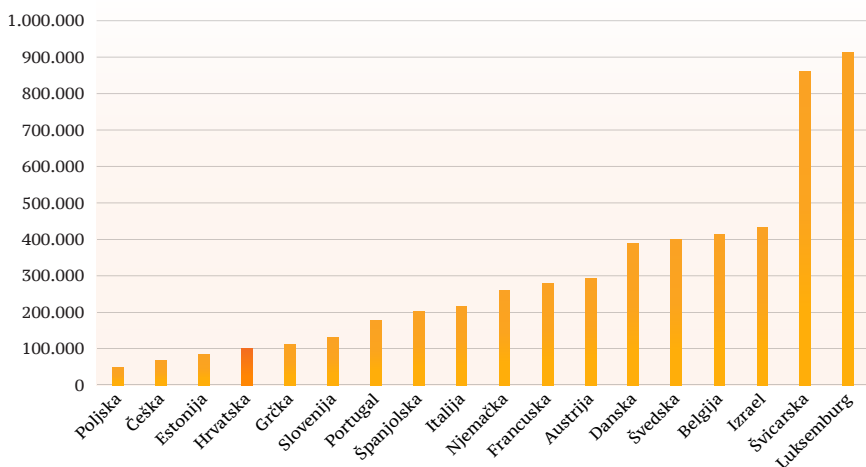
U pregledu financijske imovine prikazat ćemo rezultate na temelju nekoliko pitanja iz upitnika studije *SHARE*. Prvi je podatak o tome koliki postotak osoba starijih od 50 godina posjeduje policu životnog osiguranja. U Švedskoj je taj udio najveći, gotovo 50% muškaraca i 40% žena, a u Grčkoj najniži - ondje samo tri posto muškaraca i dva posto žena ima policu životnog osiguranja. U Hrvatskoj su ti udjeli sljedeći: 11% muškaraca i sedam posto žena. U svim zemljama relativno veći udio muškaraca ima policu životnog osiguranja!

● Muškarci ● Žene

Prosječno neto nominalno bogatstvo kućanstva 2015. iznosilo je od 50.000 EUR u Poljskoj do 900.000 EUR u Luksemburgu.

Prosječno bogatstvo kućanstva (u EUR)

Velike razlike među zemljama primjećujemo i u vrijednosti nekretnina koje posjeduju osobe starije od 50 godina. Ako postavimo da je prosječna vrijednost nekretnina u svim zemljama 100, onda je Hrvatska s indeksom 33 pri dnu, ali iznad Poljske, Češke i Estonije, a pri vrhu su Luksemburg, Švicarska i Švedska u kojima je vrijednost nekretnina od 1,5 do 3,8 puta veća od prosjeka.

Nominalna vrijednost nekretnine u posjedu osoba starijih od 50 godina u tisućama EUR

 Luksemburg 583	 Švicarska 538
 Švedska 199	 Slovenija 105
 Hrvatska 84	 Češka 54
 Estonija 54	 Poljska 40

U Hrvatskoj je prosječan nominalni dohodak kojim je raspolagalo kućanstvo u kojem žive osobe starije od 50 godina iznosio oko 6100 EUR, upola manje nego u Sloveniji (12.300 EUR) ili pet puta manje nego u Njemačkoj (29.000 EUR).

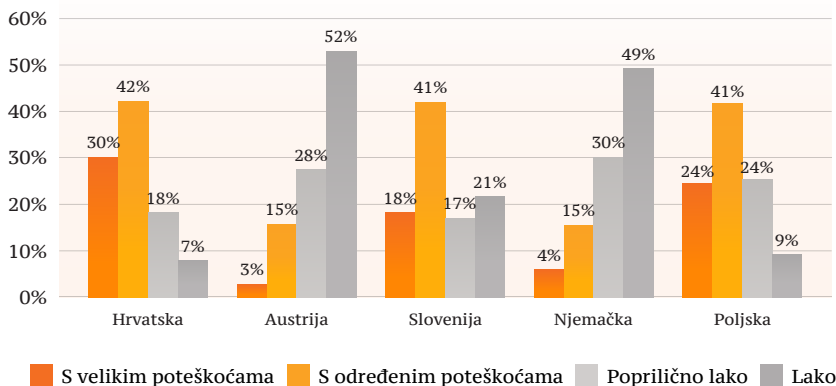

Prosječan dohodak od mirovina iz javnih izvora za osobe starije od 65 godina

U Hrvatskoj sedam od deset kućanstva ima teškoća u spajanju kraja s krajem s mjesečnim primanjima, a u Njemačkoj i Austriji samo dva od deset kućanstava u kojima žive osobe starije od 50 godina.

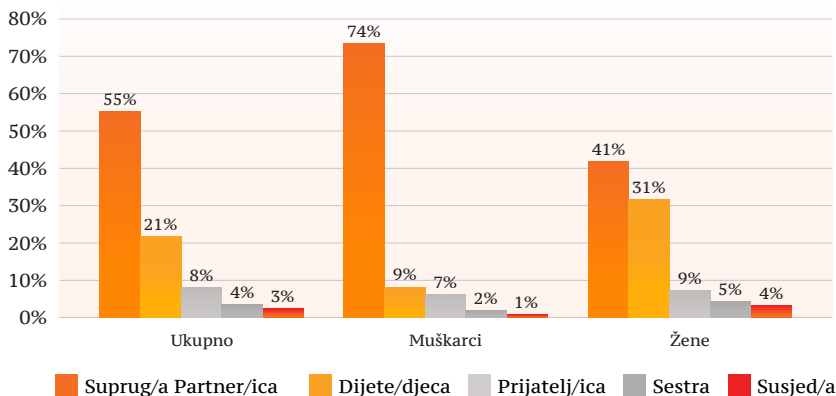
Može li kućanstvo spojiti kraj s krajem s mjesečnim dohotkom?

SOCIJALNE MREŽE, AKTIVNOSTI I OČEKIVANJA

U sklopu studije *SHARE* pitali smo ispitanike tko su osobe s kojima često (najčešće) razgovaraju o onome što im je važno. Muškarci i žene najčešće razgovaraju sa suprugom ili životnim partnerima, no gotovo svaka treća žena, za razliku od svakoga desetog muškarca, na prvo mjesto stavlja dijete ili djecu.

Osobe s kojima pojedinci stariji od 50 godina najčešće razgovaraju o njima važnim stvarima

Oko 40% ispitanika u Hrvatskoj izjavilo je da je primilo nematerijalnu pomoć od člana kućanstva, a otprilike troje od deset ispitanika primilo je takvu pomoć od člana obitelji izvan kućanstva, prijatelja ili susjeda. Na prva su tri mjesta među onima od koga su primili pomoć djeca, prijatelji i susjedi.

Svaka druga žena i svaki treći muškarac u Hrvatskoj stariji od 50 godina primili su nematerijalnu pomoć od djeteta/djece.

— **40%**
primilo
nematerijalnu
pomoć

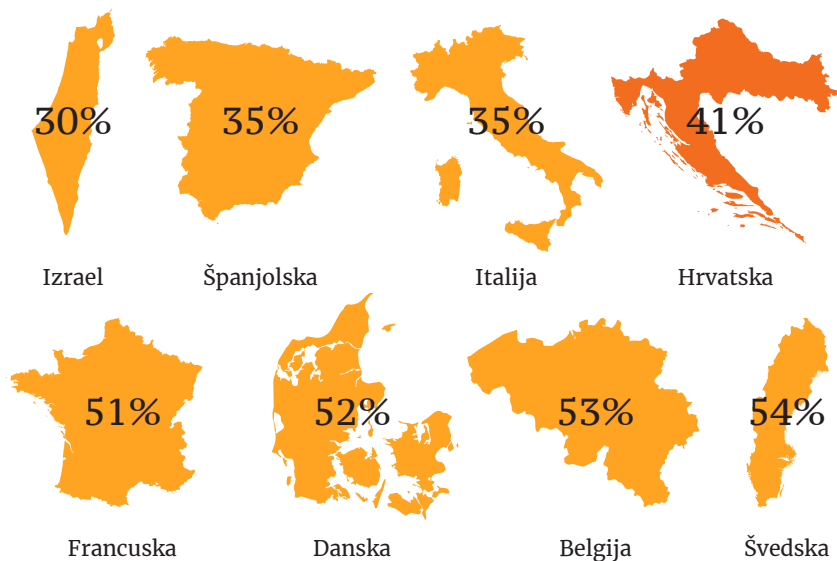
3 od 10 ispitanika primilo pomoć izvan kućanstva

Istodobno osobe starije od 50 godina pružaju nematerijalnu pomoć drugima. Gotovo 35% muškaraca i 30% žena promatrane dobi pružilo je takvu vrstu pomoći, najviše susjedima, prijateljima, roditeljima (najčešće majci) i djeci.

Oko 41% ispitanika iz Hrvatske redovito je u posljednjih dvanaest mjeseci čuvalo unučad. U Izraelu se za unučad brinulo 30% osoba starijih od 50 godina, u Španjolskoj i Italiji 35%, a u Francuskoj, Danskoj, Belgiji i Švedskoj više od 50%.

Postotak ispitanika koji su čuvali unučad u posljednjih 12 mjeseci

Danci su se u prosjeku najviše bavili dobrotvornim ili dobrovoljnim radom (31% ispitanika), Šveđani su pohađali obrazovni tečaj ili obuku (26%), Talijani su najmanje čitali knjige i časopise (41%), Poljaci najrjeđe igrali kartaške igre ili igre poput šaha (11%) i najmanje se bavili dobrovoljnim ili dobrotvornim radom (4%), a Grci najmanje rješavali križaljke ili sudoku (14% ispitanika).

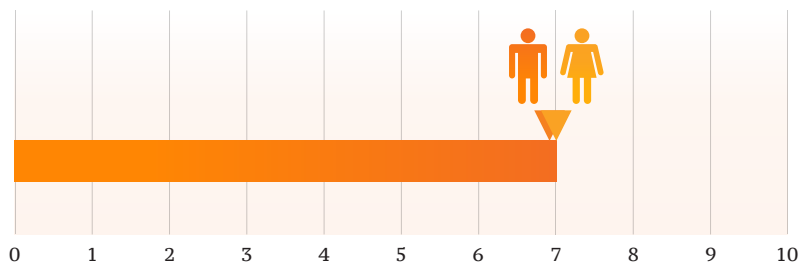
U Hrvatskoj su ispitanici stariji od 50 godina najčešće čitali knjige, časopise ili novine (51%), svaki četvrti rješavao je križaljke ili sudoku, svaki peti igrao je kartaške igre ili šah, oko 11% odlazilo je u sportski, društveni ili drugi klub, a samo dva posto ispitanika pohađalo je obrazovni tečaj ili obuku.

Nedostatak novca često ograničava pojedince u bavljenju onime što bi željeli. U Hrvatskoj su svaki treći muškarac i gotovo 40% žena starijih od 50 godina izjavili da ih nedostatak novca često sprečava da rade što bi željeli.

Procjena zadovoljstva životom na ljestvici od 0 do 10 za osobe starije od 50 godina

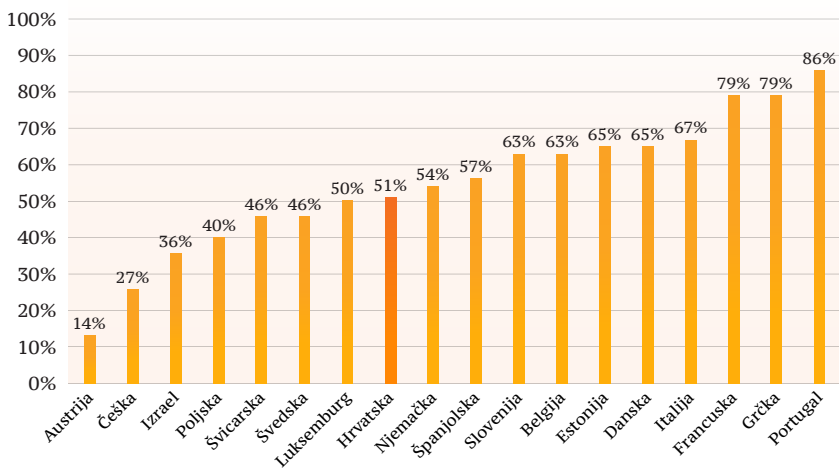
Gotovo 50% žena i muškaraca u Hrvatskoj starijih od 50 godina vlastiti život često promatra s osjećajem sreće.

Kad govorimo o molitvi, više od jedanput na dan moli se jedna od četiri žene i jedan od 12 muškaraca u Hrvatskoj starijih od 50 godina. Nikad se ne moli 35% muškaraca i 11% žena promatrane dobi.

Na pitanje postavljeno ispitanicima mlađima od 61 godine o tome koliki su izgledi da vlada povisi zakonsku dob za odlazak u mirovinu dobiveni su zanimljivi rezultati po zemljama. U Austriji i Češkoj povišenje zakonske dobi odlaska u mirovinu očekuje 14% odnosno 27% osoba mlađih od 61 godine, u Hrvatskoj je takvih oko 50%, a najviše onih koji očekuju da se povisi zakonska dob za odlazak u mirovinu nalazimo u Grčkoj i Portugalu.

Procijenjeni izgledi da će vlada povećati dob odlaska u mirovinu

Impresum

Sva su prava pridržana. Prikazane analize temelje se na podacima šestog vala studije *SHARE (Istraživanje o zdravlju, starenju i umirovljenju u Europi)*. Prikupljanje podataka u tom valu istraživanja sufinancirala je Europska unija iz **Programa EU-a za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)**, projekt *SHARE Wave 6 in Croatia*, br. ugovora VS/2015/0193. Izrada brošure¹ sufinancirana je novcem EU-a iz **Europskoga socijalnog fonda 2014. – 2020.** u sklopu projekta *SHARE – Istraživanje o zdravlju, starenju i umirovljenju u Europi*, br. ugovora UP.01.3.2.03.0001. O projektu se možete informirati na mrežnoj stranici www.share-project.hr.

Urednici:

doc. dr. sc. Šime Smolić
izv. prof. dr. sc. Ivan Čipin

Nakladnik:

Ipsos d.o.o.

Lektura:

Jasna Kufner

Dizajn:

Petar Mudnić Cerineo

Tisak:

Cetis-ZG d.o.o.

¹ Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost korisnika projekta *SHARE – Istraživanje o zdravlju, starenju i umirovljenju u Europi*.

Više informacija o Projektu **SHARE** Hrvatska;
www.share-project.hr te www.strukturnifondovi.hr
za više informacija o EU fondovima.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

MINISTARSTVO RADA
I MIROVINSKOGA SUSTAVA

